

АНАЛІЗ СИСТЕМ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

О.А. Лавренюк

Державне підприємство «Клавдієвська лісова науково-дослідна станція»

(м. Лютіж, Київська обл., Україна)

e-mail: lavreniuk.o.a@gmail.com; ORCID: 0009-0006-3423-3656

У цій статті здійснено дослідження стану систем конкурентоспроможності лісової галузі України. З'ясовано, що конкурентоспроможність у цьому контексті слід визначати як спроможність лісової галузі України витримувати конкуренцію порівняно з лісовими комплексами інших країн, зокрема країн Європейського Союзу. Розв'язання та висвітлення цієї науково-практичної проблеми викликано сучасними інтеграційними процесами України в економіко-соціальний простір Європи. Приділено увагу оцінці сучасного стану конкурентоспроможності національного лісового сектору України, а також визначені ключові проблеми щодо поліпшення конкурентних переваг. Охарактеризовано причинно-наслідковий зв'язок підвищення або зниження конкурентоспроможності лісової галузі в часовому вимірі. Здійснено комплексну оцінку сучасних підходів до характеристики стану конкурентоспроможності, і на основі цієї оцінки визначено пріоритетні до застосування в сучасному лісовому господарстві України з урахуванням ситуації сьогодення, а також проблеми повоєнного відновлення лісової галузі. Обґрунтовано та оцінено чинники сучасних конкурентних систем у лісовому господарстві, визначено зовнішні та внутрішні чинники, що закладають наявний стан конкурентоспроможності галузі. В межах цього дослідження також висвітлено складові елементи зовнішнього та внутрішнього середовища лісового комплексу, що формують його нинішній стан. Здійснено ґрунтовну оцінку сучасних підходів до ефективності оцінки конкурентоспроможності в лісовій галузі в контексті перспектив подальшого розвитку в умовах, що склалися, а також як проміжного етапу під час закладання довгострокової стратегії розвитку лісової галузі. Окремо наголошено, що використання будь-якого підходу до оцінки конкурентоспроможності лісової галузі потребує аналізу кожного окремого детермінанта для поєднання їх в одну цілісну систему. Також у ході виконання цього дослідження було здійснено порівняння методик дослідження конкурентоспроможності на рівні окремого суб'єкта господарювання, визначено переваги та недоліки кожного з них. На основі вищепроведеного аналізу, запропоновано ієрархічну модель конкурентоспроможності лісової галузі України та проведено аналіз методів оцінки конкурентоспроможності на галузевому рівні.

Ключові слова: *сталій розвиток, конкурентні переваги, економіка природокористування, лісокористування, європейська інтеграція, повоєнне відновлення.*

ВСТУП

Продукція лісового господарства, а також супутня продукція цієї галузі є однією з найважливіших складників еколого-безпечного життя соціуму. Загальновідомо, ліси в будь-якій державі світу з географічної, економічної та соціальної виконують переважно захисну, виробничу та рекреаційну функції. Щодо виробничої складової, то вона може бути реалізована лише за наявності національного ліспромислового комплексу. В будь-якій розвиненій державі світу за наявності потужного природно-

ресурсного потенціалу, лісова галузь є важливою складовою економіки країн та світу загалом і містить такі складові:

- лісозаготівля;
- обробка деревини та виробництво виробів із деревини;
- целюлозно-паперова промисловість.

Для ефективного ведення лісового господарства території країни потребує значних площ, а також критично залежить від природно-кліматичних умов. З огляду на це, ліси розміщені по території країни нерівномірно. А якщо цю проблему розглядати в контексті України, то на сучасному

етапі слід враховувати чинники повномасштабної збройної агресії Росії проти України, де в результаті бойових дій, які продовжуються, наноситься значна шкода природним ресурсам.

Оцінюючи негативно сучасний стан конкурентоспроможності українського лісового господарства, з-поміж іншого треба виділити подальші чинники такого стану:

- відсутня впродовж тривалого часу ефективна лісова політика в країні;
- недосконала система нормативно-правового забезпечення розвитку лісового господарства загалом;
- неефективні організаційно-економічні механізми в управлінській складовій галузі.

Також важливим чинником, окрім війни і подальшого повоєнного відновлення, є набуття Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу. В умовах інтенсивних інтеграційних процесів важливу роль відіграють стратегічні галузі національної економіки, і, відповідно, їх конкурентоспроможність. Саме аналіз конкурентоспроможності найбільш обґрунтовано демонструє переваги та недоліки, а також окреслює ключові потреби в подальшому розвитку лісопромислової галузі, і керуючись цим аналізом, визначати подальшу середньо- та довгострокову стратегію.

Саме тому на сучасному етапі розвитку лісового комплексу України, в контексті оцінки та визначення оптимальної системи конкурентоспроможності, необхідно систематизувати понятійно-категорійний апарат і чітко окреслити, що саме для лісового господарства України є конкуренцією та конкурентоспроможністю, яка конкурентна позиція у сучасних суб'єктів господарювання, якими є конкурентні переваги й визначення алгоритму конкурентного успіху.

Потребують також подальшого удосконалення методологічні підходи та пошук нових ефективних методів оцінки галузевої конкурентоспроможності лісового комплексу України, що й зумовлює актуальність цього дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання оцінки систем конкурентоспроможності та підвищення її в лісовому господарстві України знаходило своє відображення у працях багатьох вітчизняних вчених. Варто окремо виділити науковий доробок таких вчених, як О.І. Фурдичко [1], І.М. Лицур [2], А.М. Третяк [3], О.І. Дребот [4], В.А. Голян [5], Г. Лесюк [6], М.Я. Височанська [7], І.М. Синякевич [8], З.О. Толчанова [9], В.В. Овчарук [10], В. Сторожук [11], Т.П. Єгорова [12], В.Н. Бондар [13]. Однак, незважаючи на високий рівень праць, зазначених вчених, сучасні реалії, з якими зіштовхується лісовий сектор України, потребує впровадження нових підходів до оцінки стану конкурентоспроможності та формування нових механізмів підвищення її ефективності в лісовому господарстві.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Методичну та теоретичну базу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії, економіки природокористування та охорони навколишнього природного середовища, теорії й практики ведення лісового господарства, визначені у працях вітчизняних і зарубіжних учених щодо конкурентних переваг суб'єктів господарювання на локальному та галузевому рівнях. Також під час виконання цього дослідження у процесі роботи використовувалися такі методи, як метод наукової абстракції і метод аналізу та синтезу (у процесі висвітлення переваг і недоліків діючих систем конкурентоспроможності), а також абстрактно-логічний (теоретичне узагальнення понятійно-категорійного апарату систем конкурентоспроможності в лісовому господарстві та формування висновків).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У цьому дослідженні під поняттям «конкурентоспроможність» слід розуміти визначення процесу досягнення найкра-

щик показників в економічній боротьбі між суб'єктами. Це поняття є одним із основоположних у будь-якій економічній системі. І розглядаючи цю дефініцію в контексті лісового господарства України, варто зазначити, що чіткого визначення конкурентоспроможності лісового господарства немає й донині. Найбільш повно це поняття розкривається в наступному визначенні, як-от «конкурентоспроможність лісового господарства — це здатність витримувати конкуренцію за рахунок наявності потенціалу за відповідними критеріями структурних характеристик галузі, за умови досягнення високого рівня ефективності її функціонування».

З метою подальшого ґрунтовного розгляду цього поняття, слід визначити критерії конкурентоспроможності на різних рівнях галузі (табл. 1).

Наголошуючи в контексті лісового господарства України щодо рівня конкурентоспроможності на товарному рівні, то

загальні критерії притаманні для будь-якої галузі і на цьому рівні є очевидними. Однак найголовнішими серед інших рівнів (суб'єкта господарювання та галузі) слід вважати саме «можливість суб'єктом господарювання забезпечити бажаний рівень рентабельності за окремо взятий період», а також «забезпечення зростання доданої вартості виробленої продукції». Ці два критерії є ключовими для лісової галузі, адже маючи унікальний природно-ресурсний потенціал, українські ліси можуть поставляти на зовнішні ринки деревину, яка не має аналогу серед інших країн, і тим самим — збільшивши показник доданої вартості товару.

Щодо галузевого рівня, то тут необхідно відзначити, що ключовим є показник економічної ефективності. Однак, сучасні світові тенденції, а також стан навколишнього природного середовища України (проблеми, з якими стикається українська держава) потребують саме раціонального

Таблиця 1. Загальні критерії конкурентоспроможності залежно від ієрархічних рівнів галузі

<i>Конкурентоспроможність на товарному рівні</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Набір кількісних і якісних характеристик, що забезпечують ефективну реалізацію товару в конкурентному середовищі 2. Набір специфічних якісних та кількісних характеристик товару 3. Рівень привабливості для конкретного споживача на ринку 4. Набір очевидних рис, що відрізняє його від товару конкурента
<i>Конкурентоспроможність на рівні підприємства</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність необхідного матеріального та управлінського ресурсу для ведення конкурентної боротьби 2. Оперування власним внутрішнім потенціалом 3. Можливість суб'єктом господарювання забезпечити бажаний рівень рентабельності за окремо взятий період 4. Забезпечення зростання доданої вартості виробленої продукції
<i>Конкурентоспроможність на рівні галузі</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність галузі до стратегічної гнучкості в умовах мінливості зовнішніх та внутрішніх ринків 2. Можливість забезпечення належного рівня економічної ефективності всієї галузі 3. Наявність конкурентних переваг у виробництві продукції високої якості 4. Раціональне використання людського капіталу та природних ресурсів

Примітка: сформовано автором.

та дбайливого підходу до ведення виробництва. І лісова галузь, яка найбільш дбайливо ставиться до власних ресурсів, на сучасному етапі буде мати найбільші конкурентні переваги.

Говорячи загалом про лісове господарство як галузь, то базовими конкурентними перевагами України в повоєнне відновлення можуть стати:

- групи або об'єднання лісових підприємств-лідерів, що підіймають інші підприємства галузі до свого рівня;
- розширена дослідно-конструкторська мережа і прогресивна виробничо-технологічна база, утворена за рахунок внутрішніх та зовнішніх інвестицій;
- наявність розвиненої технологічної інфраструктури;
- адаптивність науково-технічних, виробничих, а також комерційних систем як у внутрішньому середовищі галузі, так і з зовнішніми партнерами;
- раціональна система реалізації продукції, з урахуванням логістичних та інших витрат.

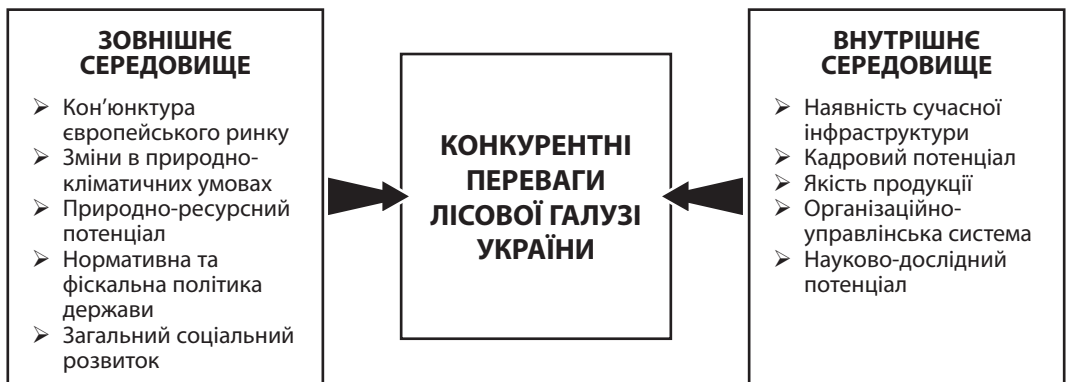
Оскільки **метою цієї статті** є характеристика конкурентоспроможності галузевих систем, тому слід детально проаналізувати чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на наявність або відсутність конкурентних переваг. Вони представлені нижче у блок-схемі (рис.).

Отже, питання конкурентоспроможності — це складна структурна проблема, яка функціонує одразу на трьох рівнях: макро-, мезо- та мікрорівнях. Наведені вище ієрархічні рівні перебувають у постійному та тісному взаємозв'язку. Можна сміливо стверджувати, що стан конкурентоспроможності лісового сектору України може мати виключно системний характер, де якісне забезпечення кожного із елементів конкурентоспроможності залежить від діяльності кожного окремого суб'єкта зокрема.

Якщо враховувати практичний аспект оцінки системи конкурентоспроможності, то на сучасному етапі видається найбільш раціональною модель, яка була запропонована Майклом Портером. Ця модель характеризується системою детермінантів, які поєднуються в єдину цілісну систему і визначає чи посилюється або послаблюється конкурентний потенціал товаровиробників галузі (в цьому випадку — лісових підприємств). Зважаючи на специфічність української лісової галузі, класична інтерпретація моделі видається неможливою в силу практичних реалій. Тому ця функція має такий вигляд:

$$C = F(PP; PD; SE),$$

де C — конкурентоспроможність; PP — параметри чинників лісопромислового виробництва; SE — наявність необхідних ресурсів та учасників взаємодії.

Схематичне відображення забезпечення конкурентних переваг для лісової галузі

Примітка: сформовано автором.

Таблиця 2. Характеристика методик оцінки конкурентоспроможності

Назва методики	Особливості методики	Переваги	Недоліки
Порівняльна продуктивна оцінка (зіставлення можливостей підприємства з конкурентними особливостями окремої групи товарів)	Комплексна оцінка всіх можливостей підприємства	Чітке обґрунтування відповіді на питання — чи доцільно працювати на даному ринку	Відсутність чіткої повноти оцінки усіх можливих чинників
Матричний аналіз (оцінка стратегічних перспектив окремо взятого суб'єкта господарювання)	Складання системи матричних рівнянь із визначенням ключових визначників	Грунтовний аналіз усіх можливих чинників	Неможливість здійснення повної інтегральної оцінки
Окупність інвестицій у конкурентоспроможність (визначення строку та обсягу окупності витраченого капіталу на удосконалення конкурентних спроможностей)	Застосовується метод комплексної інтегральної оцінки	Всебічний аналіз впливу можливих чинників	Багатомність і необхідність враховувати велику кількість змінних, які мають мінливий характер

Примітка: сформовано автором.

Загальновідома вищезазначена модель так званих «п'яти сил» дає можливість проаналізувати конкурентне середовище будь-якої галузі, включає такі елементи класичні елементи:

- загроза проникнення на ринок потенційних конкурентів;
- вплив покупців;
- вплив постачальників;
- загрози з боку замінників товару або послуги;
- рівень конкурентної боротьби між традиційними конкурентами.

Враховуючи специфічність роботи ринку лісової промисловості, вплив держави в регуляцію внутрішнього ринку, окремими елементами класичної моделі можна знехтувати в силу слабого впливу на показники ринкової кон'юнктури.

Щодо іншої методологічної бази оцінки систем конкурентоспроможності, то варто відмітити, що практика й науковий доробок економічної та маркетингової теорії має в своєму арсеналі цілий спектр методик (із власними перевагами та недоліками). Найбільш ефективними, вважаються, наступні

три, які представлено в таблиці, що подано нижче (табл. 2).

Отже, оцінка наявних методик оцінки конкурентоспроможності лісової галузі дає можливість диференціювати їх на такі типи: матричні методи; методи оцінки конкурентоспроможності за ринковою часткою; методи, засновані на теорії ефективної конкуренції.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що конкурентоспроможність лісової галузі залежить від конкурентоспроможності деревної продукції, стану лісозаготівельних підприємств і обсягів їх виробництва що в загальному формують довгостроковий стан конкурентоспроможності лісопромислового комплексу. Такий стан представляє інтегровану конкурентоспроможність основних і суміжних секторів, як-от: виробництво деревини та виробів з деревини; целюлозно-паперова галузь тощо. В умовах глобальної трансформації української економіки в бік європейського простору конкурентоспроможність можна

розглядати з точки зору спроможності лісової галузі країни протистояти постійним зовнішнім обмеженням. І саме тому важливим є розробка ґрунтового інструментарію оцінки систем конкурентоспроможності українського лісового сектору.

Безпосередню оцінку стану конкурентоспроможності лісопромислової галузі слід здійснювати, базуючись на системі детермінантів із єдиним взаємозв'язком ціліс-

ної системи між її елементами. Включення цих детермінантів необхідно здійснювати одразу на трьох рівнях: макро-, мезо-, а також мікрорівень окремого суб'єкта господарювання, адже поза межами одного підприємства чинники впливу мають динамічний характер і змінюються постійно. Тому необхідність розробки комплексної оцінки конкурентоспроможності не обґрунтованою та необхідною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фурдичко О.І. та ін. На шляху до збалансованості лісогосподарського землекористування України: еколого-економічний аспект. *Agricultural and Resource Economics E-Journal*. 2021. Vol. 7. № 4. P. 218–244. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.12>.
2. Лицур І., Карпук А. Механізм фіскального регулювання лісогосподарювання. *Економіка природокористування і сталій розвиток*. 2018. № 1–2 (20–21). С. 67–72. URL: http://ecos.kiev.ua/share/upload/journal_1_2.pdf.
3. Tretiak A. et al. The value added chain in the mechanism of public-private partnership for the development of the land use economy of rural territories. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6 (3). P. 112–134. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.03.07>.
4. Дребот О.І., Боцула О.І., Височанська М.Я. Концептуальні підходи до збалансованого користування землями лісогосподарського призначення. *Вісник аграрної науки*. 2019. № 12 (801). С. 66–72. URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_12_10.pdf.
5. Голян В.А., Голуб О.А. Фінансове забезпечення пріоритетів розвитку лісогосподарського комплексу: диверсифікація форм і засобів. *Проблеми економіки*. 2016. № 3. С. 31–39. URL: https://ndcifr.org/media/ndc_old/documents/Problem_03_2016.pdf.
6. Lesiuk H., Soloviy I. and Dubovich I. Ukrainian forest governance system in the context of institutional reforms: diagnosis of performance. *Forestry ideas*. 2020. Vol. 26. No 2 (60). P. 380–393. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?pageNum_rsIssue=1&totalRows_rsIssue=22&journalFilter=67.
7. Drebot O., Vysochanska M., Sakharnatska L. et al. Methods of calculation of ecological and economic functions of land forest assignment at level of region. *Innovative Economics and Management*. 2021. Vol. 8, No.1. P. 90–101. DOI: <https://doi.org/10.46361/2449-2604.8.1.2021.88-101>.
8. Сиякевич І.М. Економіка лісокористування: навч. підруч. Львів: ІЗМН, 2000. 397 с.
9. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду. *Економіка України*. 2008. № 7. С. 103–107.
10. Овчарук В.В., Бондарецька О.М. Сертифікація лісів як передумова підвищення конкурентоспроможності лісового господарства України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2013. № 776. С. 335–339.
11. Сторожук В. Огляд стану адаптації українського лісового законодавства до законодавства Європейського Союзу. 2017. URL: http://www.epri-fleg.org/site/assets/files/2121/report_storozhuk_assessment_approximation_ukraines_forestry_legislation_to_eu.pdf
12. Єгорова Т.П. Європейське лісове законодавство як інноваційний елемент удосконалення національної лісової політики. *Адаптація до права ЄС регулювання економіки України в сучасних умовах*: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу (м. Харків, 26 трав. 2015 р.). Харків, 2015. С. 86–94. URL: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10296/1/Egorova.pdf>.
13. Furdychko O., Drebot O., Bondar V. et al. Current challenges for sustainable forestry management in Ukraine: production, taxation and investments issues. *Law, Business and Sustainability Herald*. 2021. Vol. 1, No 2. P. 58–75. <https://doi.org/10.46489/lbsh.2021-1-2-5>.

REFERENCES

1. Furdychko, O. et al. (2021). Na shliakh do zbalansovanosti lisohospodarskoho zemlekorystuvannya Ukrainy: ekoloho-ekonomichnyi aspekt [On the way to balance of forestry land use of Ukraine: ecological and economic aspect]. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 7 (4), 218–244. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.12> [in Ukrainian].
2. Lytsur, I. & Karpuk, A. (2018). Mekhanizm fiskalnoho rehulivuvannya lisohospodariuvannya [Mechanism of fiscal regulation of forestry]. *Ekonomika pryrodokorystuvannya i stalyy rozvytok — Environmental*

- economics and sustainable development*, 1–2 (20–21), 67–72. URL: http://ecos.kiev.ua/share/upload/journal_1_2.pdf [in Ukrainian].
3. Tretiak, A. et al. (2020). The value added chain in the mechanism of public-private partnership for the development of the land use economy of rural territories. *Agricultural and Resource Economics*, 6, 3, 112–134. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.03.07> [in English].
 4. Drebot, O.I., Botsula, O.I. & Vysochanska, M.Ia. (2019). Kontseptualni pidkhody do zbalansovanoho korystuvannya zemliamy lisohospodarskoho pryznachennia [Conceptual approaches to the balanced use of forest land]. *Visnyk ahraryoi nauky — Bulletin of Agrarian Science*, 12, 66–72. URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_12_10.pdf [in Ukrainian].
 5. Holian, V.A. & Holub, O.A. (2016). Finansove zabezpechennia prioritetiv rozvytku lisohospodarskoho kompleksu: dyversyfikatsiia form i zasobiv [Financial Support of the Forestry Complex Development Priorities: Diversification of Forms and Means]. *Problemy ekonomiky — The problems of economy*, 3, 31–39. URL: https://ndc-ipr.org/media/ndc_old/documents/Problem_03_2016.pdf [in Ukrainian].
 6. Lesiuk, H., Soloviy, I. & Dubovich, I. (2020). Ukrainian forest governance system in the context of institutional reforms: diagnosis of performance. *Forestry ideas*, 26, 2 (60), 380–393. URL: https://forestry-ideas.info/issues/issues_Index.php?page_Num_rsIssue=1&totalRows_rsIssue=22&journalFilter=67 [in English].
 7. Drebot, O., Vysochanska, M., Sakharnatska, L. et al. (2021). Methods of calculation of ecological and economic functions of land forest assignment at level of region. *Innovative Economics and Management*, 8, 1, 90–101. DOI: <https://doi.org/10.46361/2449-2604.8.1.2021.88-101> [in English].
 8. Syniakovych, I.M. (2000). *Ekonomika lisokorystuvannya [Forest Economics]*. Lviv: IZMN [in Ukrainian].
 9. Tolchanova, Z.O. (2008). Shlyakhy reformuvannya lisovoho hospodarstva Ukrainy z urakhuvanniam zakordonnoho dosvidu [Ways to reform Ukraine's forestry taking into account foreign experience]. *Ekonomika Ukrainy — Ukraine economy*, 7, 103–107 [in Ukrainian].
 10. Ovcharuk, V.V. & Bondaretska, O.M. (2013). Ser tyfikatsiya lisiv yak peredumova pidvyshchennya konkurentospromozhnosti lisovoho hospodarstva Ukrainy [Forest certification as a prerequisite for increasing the competitiveness of forestry in Ukraine]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Lviv's'ka politekhnika». Seriya: Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku — Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development*, 776, 335–339 [in Ukrainian].
 11. Storozhuk, V. (2017). *Ohlyad stanu adaptatsiyi ukraiyins'koho lisovoho zakonodavstva do zakonodavstva Yevropeys'koho Soyuzu [Overview of the state of adaptation of Ukrainian forest legislation to the legislation of the European Union]*. URL: http://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/2121/report_storozhuk_assessment_approximation_ukraines_forestry_legislation_to_eu.pdf [in Ukrainian].
 12. Yehorova, T.P. (2015). Yevropeys'ke lisove zakonodavstvo yak innovatsiynyy element udoskonalennya natsional'noyi lisovoyi polityky [European forest legislation as an innovative element in improving national forest policy]. *Adaptatsiya do prava YES rehu lyuvannya ekonomiky Ukrainy v suchasnykh umovakh: zbirnyk naukovykh prats' za materialamy Kruhohu stolu [Adaptation to the EU law of the regulation of the economy of Ukraine in modern conditions: a collection of scientific works based on the materials of the Round Table]*. (pp. 86–94). Kharkiv. URL: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/10296/1/Egorova.pdf> [in Ukrainian].
 13. Furdychko, O., Drebot, O., Bondar, V. et al. (2021). Current challenges for sustainable forestry management in Ukraine: production, taxation and investments issues. *Law, Business and Sustainability Herald*, 1, 2, 58–75. DOI: <https://doi.org/10.46489/lbsh.2021-1-2-5> [in English].

Стаття надійшла до редакції журналу 07.08.2023